

Verloren zoon

Van Lieneke Dijkzeul verscheen eveneens bij uitgeverij Anthos

De stille zonde

Koude lente

De geur van regen

Lieneke Dijkzeul

Verloren zoon

Anthos|Amsterdam

Deze roman is fictie. Alle namen, personages, plaatsen en gebeurtenissen zijn ontsproten aan de verbeelding van de auteur of fictief gebruikt. Elke overeenkomst met ware gebeurtenissen of bestaande personen berust op toeval.

ISBN 978 90 414 1764 0

© 2011 Lieneke Dijkzeul

Omslagontwerp Marry van Baar

Omslagillustratie © Stuart McClymont / Stone / Getty Images

Foto auteur Tessa Posthuma de Boer

Verspreiding voor België:

Veen Bosch & Keuning uitgevers n.v., Antwerpen

I

Leo Wissink geloofde niet in voorgevoelens. Waar hij wel in geloofde, was een vast stramien. Daarom stond hij – hoewel dat al een halfjaar geen noodzaak meer was – ook deze ochtend om zes uur op. De wekker hoefde hij nooit te zetten; stipt om zes uur was hij wakker, uitgeslapen en helder.

Hij keek naar zijn vrouw en besloot, eveneens naar gewoonte, haar te laten slapen. Het gaf uitstel van de oeverloze woordenstroom die losbarstte zodra ze haar ogen opende, en het leverde hem het beste uur van de dag op. In alle rust kon hij nu de tuin in lopen om zijn training af te werken en daarna, wachtend op de krant, zijn eerste kop koffie drinken.

Geruisloos stapte hij uit bed en schoot in zijn sportkleren. Het op peil houden van zijn conditie maakte een belangrijk deel uit van zijn dagelijkse schema, niet alleen 's ochtends, maar ook 's avonds. Douchen en scheren kon na het ontbijt, een volgorde die een van de weinige luxes was die hij zich na zijn pensionering permitteerde. Hij liep de trap af, trok in de hal zijn sportschoenen aan en deed de achterdeur van het slot.

De tuin verwelkomde hem onder een wolkeloze hemel, de zoveelste op rij. Begin september, maar weinig wees op herfst. Alleen het vermoeide groen van de bomen, de vochtigheid van het gras, en de spinnenwebben die glinsterden in het eerste zonlicht. Een enorme kruisspin scharrelde haastig naar een uithoek van zijn web. Wissink maakte een geestelijke aantekening: vanmiddag maaien, vanavond maar weer sproeien. Aan het eind van het jaar zou de waterrekening hoger uitvallen dan gewoonlijk, maar liever dat dan het geëmmer

over vergeeld gras en verdroogde borders. Kutzomer. Geef hem weersomstandigheden waar je je tanden in kon zetten, in plaats van deze tropische indolentie. Hij stapte naar buiten, de frisse koelte in, en genoot ondanks zichzelf van de bedauwde rozen en het schrille roze van de uitbundig bloeiende oleander. Straks zou het opnieuw moordend heet zijn, zou het gejack van een naburige baby zijn rust verstoren en de geur van verbrand barbecuevlees zijn eetlust bederven, maar nu betrapte hij de kat van de burens, die kalmpjes de druppels likte van de enorme bladeren van de hosta, en de lijster die een ochtendbad nam in de imitatie Romeinse schaal. Kat en lijster vluchtten bij zijn nadering, en Wissink lachte. Enig gezag had hij nog.

Hij knielde, zette zijn tenen schrap op het tegelpad, strekte zijn lichaam en liet zijn gewicht op zijn armen rusten. Krikkrakken. Opdrukken was een term voor sportschoolwatjes. In het leger heette dit krikkrakken, en terecht, want na vijftig keer kon je bij wijze van spreken je spieren horen kraken. Vijftig keer was een minimum waaraan hij moeiteloos voldeed. Straks een uur baantjes trekken, vanavond het vaste rondje joggen. Sinds hij niet meer werkte, was hij geen gram aangekomen, iets waar hij grote voldoening uit putte. Ouder worden was één ding, je oud voelen een tweede. Dat verrekte Functioneel Leefijdsontslag. Aan de term alleen al ergerde hij zich groen en geel. Op je vijfenvijftigste was je nog niet uitgerangeerd, integendeel. Je zou nog een hoop kunnen betekenen. Maar goed, de overheid had in haar wijsheid besloten dat vijfenvijftig de limiet was.

Hij telde binnensmonds terwijl hij uit zijn ooghoeken zag hoe bij de burens links de lamellen voor een van de slaapkamerramen werden opengetrokken. Ongetwijfeld kwam nu de striptease in omgekeerde volgorde, en je kon hem niet wijsmaken dat de buurvrouw zich niet bewust was van zijn aanwezigheid. Ze kon hem goddomme *zien*, zoals hij haar kon zien als ze in haar tuin topless lag te zonnen en hij in zijn eigen slaapkamer voor het raam stond. Het kleurde zijn dag, al ontbrak hem tot dusverre de moed gevolgt te geven aan haar uitnodigende handelingen. Ruim in de veertig was ze, maar goed geconserveerd. Zonnebankbruin, strak in de lak.

Gescheiden, puberzoon. Ze was alles wat zijn vrouw niet was, en voor de zoveelste maal vroeg hij zich af wat hem tegenhield. De *fuss*? Want dat het zou uitkomen als hij iets begon, stond vast. Er was niets wat Hanna ontging. En had hij trek in nieuwe ellende, nu ze eindelijk was opgehouden met zeuren over het vorige akkefietje?

Een bh werd dichtgehaakt, een shirt tergend langzaam over het hoofd getrokken.

Vijfenveertig... Zesenveertig... Bruine tietten hadden iets. Vrouw Haverkamp, vrouw Haverkamp, wat heb je mooie tiet'n. Hoe vaak zou hij dat hebben gezongen? God, hij was een sentimentele ouwe lul aan het worden. Zesenveertig... Nee, zevenveertig. Hij zou er zestig van maken vandaag. Gewoon om zichzelf te bewijzen dat hij het kon. Bruine borsten had Hanna nooit gehad. Altijd te preuts geweest. Nou ja, ze zou hem ook niet moeten flikken wat de buurvrouw flikte, want dan zou hij maatregelen treffen. Negenveertig... vijftig. Eigenlijk was die hele show een compliment. Per slot van rekening was hij zo'n tien jaar ouder, maar dat scheen de buurvrouw niet te deren. En gelijk had ze. Leeftijd was onbelangrijk zolang je er goed uitzag. En met zijn pik was niks mis. Dat gezek over prostaatvergroting... Nooit iets van gemerkt, laat staan van erectieproblemen. Hij kreeg hem moeiteloos overeind, als het moest elke avond. Niet dat het hoefde, jesus nee, was het maar waar. Als hij één keer per drie weken aan zijn trekken kwam, was het veel. Misschien moest hij toch eens een overstapje maken naar buurvrouws tuin, waar ze met dit weer tot 's avonds laat zat. Een wipje, zogezegd. Hij grinnikte onhoorbaar. Waarom vanavond niet wat later aan zijn rondje beginnen? Er was voetbal op de televisie; een prima smoes, en Hanna ging om halfelf naar bed. Buurvrouw zou er nog zitten als hij terugkwam, met haar olielampje en haar boek, terwijl zoonlief uit was of al sliep. Negenenvijftig... zestig.

Hijgend kwam hij overeind. Licht hijgend – hij hechtte eraan om dat vast te stellen. Een versnelde ademhaling, een verhoogde hartslag, het was alleen maar normaal. Hij zag het dat puisterige jong nog niet doen, zestig keer opdrukken. In plaats daarvan pruts-te hij aan zijn scooter, of draaide toringmuziek waarvan de halve straat kon meegenieten. Je vingers jeukten om zo'n knul een week

of zes onder je hoede te nemen. Na afloop zou hij een ander mens zijn. Discipline was waar het om draaide, al kon de jeugd van nu het woord amper spellen. Maar je moest ze afbreken tot op het bot, en daarna weer opbouwen. Nadenkend streek hij over zijn kortgeschoren schedel. Was het een idee om brutaalweg aan te bellen onder het mom van een goed gesprek over overlast?

De schim achter het raam verdween. Einde voorstelling voor vandaag. Hij staakte zijn rek- en strekoefeningen en veegde met de rug van zijn hand het zweet van zijn voorhoofd. Gezien zijn feestelijke plannen zou hij bij wijze van verrassing het ontbijt maken. Het zou Hanna in een goede stemming brengen. Mocht het vanavond met de buurvrouw niks worden, dan had hij alsnog een alternatief. Per slot van rekening waren de drie weken alweer bijna om.

Hij was al op weg naar binnen toen hij kloppen hoorde op de houten poort die toegang gaf tot het pad dat bij wijze van brandgang achter de tuinen was aangelegd. Fronsend draaide hij zich om. Dit was niet de tijd van de dag waarop je last had van het opgeschoten tuig dat op scootertjes langs jakkerde of stond te flikflooiën met giechelende meiden van veertien. Hij liep het pad af en ontweek een losgeschoten twijg van de klimroos die zich omhoog vocht langs de muur van het schuurtje. De bleekgele roos aan het uiteinde van de tak streek langs zijn wang, de fluwelen geur drong zijn neusgaten binnen. Hij schoof de grendels terug en zwaaide de poort open.

Het laatste wat hij zag – bijna het laatste wat hij zag – was de flikkering van staal, met daarachter een donker geklede schim. Daarna de dwaas kantelende dakgoot van het schuurtje toen hij met beide handen greep naar zijn buik waarin die flikkering was binnengedrongen. Hij zag de hemel daarboven, teerblauw en eindeloos diep, de tollende dakpannen van zijn huis omdat hij achteruit struikelde terwijl zijn knieën het begaven, en ten slotte een gezicht boven hem toen hij eindelijk lag op het vochtige gras, zijn ene been gebogen, het andere gestrekt.

De mond in het gezicht ging open, en er kwamen woorden uit

die hij niet begreep, niet kon begrijpen, omdat zijn buik brandde met withete vlammen, omdat het iets dat flikkerde terugkwam.

En opnieuw kwam.

En opnieuw. En de brand opjoeg tot een gloed die alle rede verzwolg, hem het denken belette, geen plaats bood voor reactie of begrip. Een gloeiende vuist die rond wroette en alles vernielde wat hij tegenkwam – maag, lever, milt, darmen. Christus, zijn darmen. Ze moesten uit zijn lijf hangen, hij moest eruitzien als een geslacht varken. Zijn ogen gingen dicht, omdat het onverdraaglijk was nog langer te kijken naar de wereld, naar de schoonheid ervan, de kleuren, het licht, omdat dat niet langer de werkelijkheid was. De werkelijkheid was pijn. Bloedbellen op zijn lippen, een lauwheid die zich in zijn kruis verspreidde, de stank van urine. Godjezus, hij piste in zijn broek.

2

De jongen kwam thuis in een leeg huis, gewoontegetrouw nadat zijn vader was vertrokken. Op die manier hoefden ze elkaar niet te zien, werden er geen vragen gesteld. De een ging weg, de ander kwam. Het maakte alles veel gemakkelijker. Hem interesseerde het niet wat zijn vader deed, zijn vader stelde geen belang in wat hij uitvoerde. Ze kwamen elkaar pas 's avonds weer tegen, als er gegeten moest worden.

De deur klikte achter hem dicht, en hij bukte zich om zijn schoenen uit te trekken, luisterde even naar de stilte. Het valse licht maakte de hal armoedig, accentueerde de doffe strepen van rubberzolen op het beige linoleum en toonde onbarmhartig de stofvlokken die zich in de hoeken hadden verzameld. Geen nacht meer, maar ook nog geen dag. Een schemeruur, te vroeg voor de belofte van de ochtend. Loze tijd, waarin niets gebeurde.

Opeens was hij doodmoe, drukten de gebeurtenissen van de afgelopen nacht zwaar op zijn schouders. Hij moest slapen. Maar eerst douchen en iets eten.

In de badkamer keek hij in de spiegel naar de kringen onder zijn ogen. Zijn haar was te lang, maar hij kwam er niet toe het te laten knippen. Hij kwam nergens toe. Hij draaide de douchekraan open en wachtte tot het water warm genoeg was.

In zijn slaapkamer trok hij de kastdeur open. Onderbroeken waren op, T-shirts waren op. Het enige waarin zijn vader nog consequent was, was zijn werk. Steeds vroeger vertrok hij 's ochtends, thermosfles met zwarte koffie, al de avond tevoren gezet, in zijn versleten imitatieleren tas, waarvan de naden waren gebarsten en het hengsel

rafelde. De tas waarin hij vroeger ook zijn lunchdoos stopte, met altijd hetzelfde aantal boterhammen daarin: twee met worst, twee met kaas. Waarmee zou hij tegenwoordig lunchen? Was hij eindelijk bezweken voor de verleidingen van de nabij gelegen snackbar? Maar misschien lunchte hij niet, leefde hij nog uitsluitend op nicotine. In elk geval dronk hij niet meer, dat zou je vooruitgang kunnen noemen. Steeds later kwam hij thuis, zette twee diepvriesmaaltijden in de oven en ging voor de televisie zitten, bleef zitten tot tien uur, stoïcijns rokend, keek naar het journaal, de actualiteiten, de woonprogramma's waarin mensen een huis kochten dat een bouwval bleek te zijn die ze met koppige wanhoop trachtten te restaureren, keek naar de *real life* programma's waarin mensen terminaal ziek waren, of homo, of suïcidaal, en daarover vertelden onder begeleiding van een glatte presentator. Om tien uur stond hij op, mompelde welterusten en ging naar boven. Zware stappen op de trap, de wc die werd doorgetrokken, een deur die werd gesloten. En de volgende dag het hele gekmakende ritueel opnieuw.

Hij kon er niet meer tegen, ging direct na het eten de straat weer op, zwierf rond in de hoop op een opdracht. Als die niet kwam, bleef hij tot sluitingstijd in een bar hangen, en daarna in een chauffeurscafé dat de hele nacht open bleef. Chauffeurscafés waren de prettigste; niemand stelde belang in je, de koffie ontzuochterde, en het ontbijt was goed.

Hij trok zijn bezwete shirt weer aan, en de spijkerbroek, die aan een wasbeurt toe was. Er stond een koffiebeker in de gootsteen, en er lagen kruimels op het aanrecht, maar het brood was op. In de kleine tuin zat een merel op het verdorde gras zielstevreden zijn veren te poetsen. In plotselinge woede liep de jongen naar het raam en sloeg met zijn vuist hard op het glas. De merel vloog schetterend op, zijn vleugels diepzwart glanzend in het helder wordende licht.

Klotevogel. De jongen pakte de halfvolle fles cola uit de koelkast en zette hem aan zijn mond, dronk tot de fles leeg was.

Hij ontbeet met een homp kaas en een handvol chips. Het voedsel gaf hem iets van zijn energie terug en verdreef de slaap. Hij drentelde naar de huiskamer en bleef staan voor de smalle boekenkast, waarin geen boeken stonden maar snuisterijen. Een witplastic

Venetiaanse gondel, de zwarte hoed van de gondelier verschoten tot vlekkerig grijs. Een houten Don Quichot, fier rechtop op zijn schonkige, slecht geproportioneerde paard, de punt van zijn lans afgebroken na een ongelukkige val. Het glazen beeldje, het gewijde water in het doorzichtige lichaam verkleurd tot bleke thee. Hij hoefde het niet op te tillen om te weten dat onder de voetzolen een etiket zat: *Notre Dame de Rocamadour*. Er was een vage herinnering aan een trap van meer dan tweehonderd treden die door pelgrims op hun knieën werd bestegen. Hij had het hen zien doen, wist nog van de oude man die halverwege onwel werd en door toeristen met ongeduldig medeleven werd ontweken terwijl hij languit op een van de stenen treden lag. Naast de devote Maria – in een merkwaardige tegenstelling – de bekers en medailles. Sommige met een dun laagje zilver, al bijna weggepoetst, want niet bedoeld voor de eeuwigheid. Clubkampioen kleiduivenschieten. Regionaal kampioen kleiduivenschieten. Jesusfuckingchrist, kleiduiven. Geen hert, geen everzwijn, geen haas of gans of desnoods een trage, hulpeloos fladderende fazant. Kleiduiven. Oranje schoteltes, afgeworpen door een machine. Altijd in dezelfde richting, altijd met dezelfde snelheid. Niets wat minder leek op wild dan een kleiduif. Niettemin, het vergde een vaardigheid. Een vaardigheid die hij getracht had zich eigen te maken. Sterker nog, die hij zich eigen had gemaakt. Een paar jaar lang was hij elke zaterdagmiddag meegegaan, wapen in het foedraal achter in de auto. Hij had ervan genoten, al wilde hij zich dat niet langer herinneren. De scherpe geur van kruid die op je handen achterbleef, in je kleren bleef hangen. Het goedkeurende gemompel van de toeschouwers, wachtend op hun beurt. Bonkige mannen, arbeiders veelal, maar ook een enkele advocaat of manager, herkenbaar aan hun dure geweren, hun waxjassen en hun spraak. De sterke verhalen aan de bar, gesprekken waarin hij zich had mogen mengen, omdat hij ondanks zijn jeugd een van hen was geweest. Op de schietbaan werd er geen onderscheid gemaakt, en standsverschillen bestonden niet. Het enige dat telde, was of je een goed schutter was. Hij had zich laten instrueren, zich het commentaar laten welgevallen als hij te veel voorgift gaf, een makkelijke duif miste, had in de stromende regen gestaan, door-

weekt petje op, oorbeschermers op, zijn vaders kin op zijn rechterschouder. 'Over je bies kijken! Waarvoor heb je godverdomme een bies?' Hij had zich ontwikkeld tot een redelijk schutter, en een tijdlang had hij gehoopt daarmee zijn vaders respect te verdienen.

Hij keek naar de twee foto's, elk in een zilveren lijst, en in tegenstelling tot de andere voorwerpen niet bedekt met een waas van stof. Vanuit de ene lijst glimlachte een vrouwengezicht naar hem. Onder de licht gefronste wenkbrauwen, blond als het krullende haar, waren de zachte ogen iets opengesperd in afwerende verlegenheid. Ze had er niet van gehouden te worden gefotografeerd, zeker niet als ze daarvoor moest poseren.

De andere foto toonde hem zijn eigen gezicht. De zware wenkbrauwen van zijn vader, de groef in de kin, het donkere haar, steil en dik, maar op de foto weggeschoren tot niet meer dan een donker waas. Zijn gezicht dat niet het zijne was. Stomme klootzak.

3

Thea Jaring had niet goed geslapen. Twee vechtende katten hadden haar wakker gekrijst, kort nadat ze eindelijk in slaap was gevallen, en daarna had ze liggen woelen. Ze was pas weer ingedommeld toen het al bijna tijd was om op te staan. Nu was ze moe en geeuwerig, en de zeurende pijn in haar linkerheup leek eerder toe- dan afgenomen. Er was iets mis met die heup, maar wie weet wat er ging gebeuren als ze ernaar liet kijken. Nog maar even niet. Ze had al genoeg ellende gehad de laatste tijd.

Terwijl ze wachtte tot het theewater kookte, liet ze haar eigen kat buiten, die de nacht binnen had doorgebracht, zoals het hoorde. Van haar kat zou niemand last hebben, daar zorgde ze wel voor. Ze hing een theezakje in de beker. Het waren natuurlijk weer die beesten van de hoek geweest. Onopgevoed, zoals hun baasjes. Altijd herrie. Te luide muziek en te harde stemmen, en als je er iets van zei, kreeg je een grote mond. Ze goot de beker vol en bewoog het zakje heen en weer om het water sneller te laten kleuren. Slingerthee. Ze hield er niet van, maar voor een pot goed getrokken thee had ze geen tijd meer. Ze zou zich zelfs moeten haasten naar haar eerste werkhuis. In de term interieurverzorgster geloofde ze niet. Werkster was ze, en daar was niks mis mee. Zolang je op een eerlijke manier je brood verdiende, hoefde je je nergens voor te schamen, en de werkhuisen betekenden, samen met het kleine pensioen, dat ze kon rondkomen, al was het geen vetpot. Geprezen zij de dag dat ze vijftenzestig werd. Nog twee jaar en drie maanden, zo lang moest ze het zien vol te houden. En zo lang moest die heup het ook maar uitzingen. De pijn was vanzelf gekomen, misschien zou hij ook vanzelf weer weggaan.

Ze prikte de bruine boterham aan een vork en hield die boven de gasvlam om het ontdoeien te bespoedigen.

Staan voor het keukenraam dronk ze haar thee en kauwde op het brood. Als Bert haar zo had kunnen zien, zou hij zijn hoofd hebben geschud. Bert had gehouden van een fatsoenlijk gedekte tafel en een opgeruimd huis. Na zijn dood had ze de boel wat laten versloffen. Niet dat het vuil was, maar de gezelligheid was eraf. 'U moet een beetje van uzelf houden, hoor,' zei de huisarts. Ze had om een slaapmiddeltje gevraagd – niks zwaars, gewoon iets waardoor ze wat makkelijker zou inslapen, en hij had willen weten waarom ze wakker lag. Dat had hij zelf ook kunnen bedenken, hij wist dat Bert pas een halfjaar dood was, maar geduldig had ze het hem uitgelegd. Hoe moeilijk ze het vond om alleen voor zichzelf een kopje koffie te zetten, behoorlijk te koken, een bloemetje te kopen. 'U bent toch zelf ook de moeite waard om dat allemaal te doen?' Ze had de pille-tjes gekregen, maar toen ze voor de derde keer om een herhalingsrecept vroeg, had hij het geweigerd. Bang dat ze eraan verslaafd zou raken. Wat een onzin, daar was ze toch zeker zelf bij?

Ze deed de keukendeur open en liet de kat weer binnen, strooide brokken in zijn voerbakje en zag hoe hij moeizaam hurkte. Het beest werd oud, het zou niet lang meer duren voor ze helemaal alleen was. De kinderen belden geregeld, en ze bedoelden het goed, maar ze woonden ver weg en ze hadden het druk met hun werk. Ze zou weer eens naar de kaartclub moeten gaan, maar dan zou ze onvermijdelijk aan het tafeltje bij de andere weduwen worden gezet, en daar was het geklaag niet van de lucht. Bert en zij hadden er wel eens om gelachen, vroeger, niet vermoedend dat zij in dezelfde situatie terecht zou komen. Bert had gezond geleefd, was geen roker, geen drinker, en toch was hij opeens weg. Het leven kon vreemd lopen. Ze duwde tegen de koelkastdeur die niet goed meer sloot, en zuchtte. Alles werd minder.

In de brandgang achter de tuinen durfde ze niet meer te fietsen sinds ze een keer door dat joch van verderop met zijn scootertje omver was gereden, en daarom liep ze naast haar fiets naar het eind van het pad. Bij Wissink stond de tuinpoort half open, en ze hield haar